

the learning process is a lecture; the respondents showed a fairly high level of knowledge regarding the understanding of the concept of man-made emergency situations and their signs and showed a moderate hypothetical readiness to act in emergency situations. At the same time, the majority of respondents neither thought nor knew about potentially dangerous man-made objects in their region, man-made disasters other than Chernobyl and they are not familiar with the concept of “safety culture”, which gives grounds for concluding that a safety culture formation in educational institutions is insufficient.

Finally, it should be emphasized that in the age of man-made civilization the role of safety culture in environmental protection is extremely important. We believe that the way to a high safety culture lies through effective systematic education. The formation of conscious awareness of safety culture problems, clear understanding of potential man-made threats, the ability to act correctly in emergency situations and to feel one's own responsibility can contribute to radical changes in life safety and environmental protection problems.

References

1. Shchyhelska, H., & Bodnar, V. (2022). Safety culture in the context of the consequences of the Chernobyl disaster. *InterConf*, (97). URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/article/view/18409>.
2. Navchalni prohramy dlia 5-9 klasiv [Educational programs for 5-9 grades]. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy [Ministry of Education and Science of Ukraine]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas/>.
3. Avramenko, N.L., & Sahaidak, I.S. (2016). Zakonodavchi normy vykladannia bezpekoznavchykh dystsyplin u VNZ krainy. Dosvid formuvannia kultury bezpeky ta ekolohichnoho svitohliadu fakhivtsiv VNZ Ukrainy [Legislative norms for teaching safety disciplines in the country's universities. Experience of formation of safety culture and ecological worldview of specialists of universities in Ukraine]. Zbirnyk naukovykh prats za materialamy II Vseukrainskoho naukovooho Internet-seminaru, prysviachenoho Dniu nauky ta 30 rokovynam avarii na ChAES [Collection of scientific works based on materials of the II All-Ukrainian scientific Internet seminar devoted to the Science Day and 30 years of accident at ChNPP], P.7-11.

УДК 314/316

О. Герман, канд. іст. наук, проф.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВИКЛИКИ ПЕРЕМОГИ

O. Herman, Ph.D., Prof.

CHALLENGES OF VICTORY

Війна – п'ять літер, як вогненні вістря кровавої зірки. В тих літерах згорають милосердя, доброта, життя. На їх місце постають ненависть, руйнація, смерть. Велика різниця між спогадами про минулі війни та розмови про війни деінде із війною у своїй країні, окрузі, домівці. Не лише у вирвах та ранах земля, не тільки сотні осліплених та безногих калік заповнююють щоденно лікарні, міста, села, неспинно ростуть цвинтарі на полях і в душах людських. Ми стаємо не такими, як були до 24 лютого 2022 року – інші погляди, цінності, ставлення. Війна...

Після війни нас очікує непростий період. Ейфорію перемоги невдовзі замінить боротьба з внутрішнім ворогом. Виклики нависнуть над свідомістю та реаліями: зруйновані міста, розтрощені підприємства, заміновані поля, ріст злочинності, безробіття, еміграція, економічний обвал, величезна кількість вбитих і скалічених

фізично та психологічно людей, брак робочої сили і високий рівень бідності, пост-травматичний синдром. Це не застрашування – це свідомий підхід до реалій, а не рожева обгортка порожнечі. При існуючих донині методах, підходах і ставленнях подолати цю громаду проблем буде майже неможливо. Реальні та докорінні зміни повинні пройти впродовж двох-трьох місяців, інакше втратимо таку нагоду на десятиліття. Сміливі рішення та отримання великих фінансових інвестицій можливе лише при чесній системі стосунків та розподілів фінансових потоків. В протилежному разі нас очікує чергова руїна. Який вже раз.

Кожна із воєн належить певним причинам, певній епосі, певним особам. Людина стає супроти людини і вбиває її, бо у протилежному випадку сама отримує кулю. Викреслене життя переходить у статистику втрат. Кількість зброї, суми витрат, суми прибутків починають бізнесові перегони поміж собою.

Вже нині повернення з фронту після поранень чи у коротку відпустку приносить воїнам два психологічних випробування. Перше сповнене радістю зустрічі із рідними, перебування у своїй аурі спілкування, у домашньому гнізді. Друга супротивна їй – зустріч з фальшивістю, збайдужінням, несправедливістю, яких так і не випалили вогнища боїв з людського повсякдення та мізків диванних героїв при владі. Тоді виникає стан супротиву, а то й агресії. Це при невеликій кількості тих, котрі повертаються, а коли прийдуть додому всі – може настати дуже непростя ситуація у країні.

Кривду лікують правдою, приниження справедливістю, ненависть любов'ю. Відбудова не лише інфраструктури, не лише відновлення місць для життя і праці, а й відбудова душ очікує нас попереду. Перш аніж відбудувати державу, доконче потрібно очистити від сміття та небезпечних предметів й людей її терени. З поверненням миру на отчі землі повернеться й величезний масив тих, що уникали, ховалися, втікали, зраджували свою країну, яким вона чужа, а то й яку ненависна. Хоча і нині їх серед нас немало зосталося. І тут теж не можна пускати все на самоплив. В протилежному випадку незалежність зникне, як весняні сніги.

З іншого боку й тим, котрі повернуться, потрібно теж усвідомити, що відбудувати нам для нас країну ніхто зі сторони не буде. Тобто, з фронтів кровавої бойні потрібно буде кожному переміщуватися на фронти наведення порядку, долучатися до пошуку й покарання винних у такій обстановці, вичищення органів влади на всіх рівнях від запродавців та манкуртів. А ще складності психологічного перемикавання чи навернення до цивільного життя. І тут психологами повинні стати не «випускниці скорочених он-лайн курсів», а люди, які розуміють, відчувають, усвідомлюють із ким та про що вести мову.

Також слід зробити детальний аналіз промахів, помилок, хибних рішень та розкриття механізму й носіїв відвертої зради. Це потрібно для підведення підсумків і вироблення висновків, аби не допустити в подальшому подібних катастроф, які наближають ціле людство до ядерної прірви. Без таких уроків ми приречені знову й знову проходити через бар'єри злетів, падінь, втрачених мрій, зневірено стягнути у місиві гіркої реальності.

Модель нашої держави та шляхи розбудови громадянського суспільства, із яких вилучено національний стрижень, приречені на деформування й остаточну їх руйнацію. Українська мова для нашої держави, це дорога до індивідуального та суспільного розуму. Окупація знеукраїненними спритниками влади, освіти, культури рівнозначна добровільному поверненню народу в клітку рабства. Тому адаптація й реабілітація набагато складніші та об'ємніші поняття, аніж лікування та відновлення стану здоров'я людини. Гадаю, оті виклики перемоги потрібно аналізувати вже та оперативно виробляти форми й методи для втілення швидких і дієвих рішень.